

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ
КАФЕДРА АНГЛІЙСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ ТА ЛІНГВОДИДАКТИКИ**

**Кваліфікаційна робота
магістра**

на тему **ВЕРБАЛІЗАЦІЯ СОЦІО-РЕГІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В
ЛЕКСИЦІ ДІАЛЕКТІВ АНГЛІЇ**

Виконала: студентка 2 курсу,
групи 8.0352-а
спеціальності 035 Філологія
спеціалізації 035.041 Германські мови
та літератури (переклад включно),
перша – англійська
освітньо-професійної програми
Мова і література (англійська)
Васильєва Крістіна Єгорівна

Керівник к.ф.н., доц. Лужаниця О. І.

Рецензент к.ф.н., доц. Голуб Ю. І.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет іноземної філології
Кафедра англійської філології та лінгводидактики
Освітній рівень магістр
Спеціальність 035 Філологія
Спеціалізація 035.041 Германські мови та літератури (переклад включно),
перша – англійська
Освітня програма Мова і література (англійська)

ЗАТВЕРДЖУЮ

В. о. завідувача кафедри
Надточій Н. О.

«__»_____2023 року

З А В Д А Н Н Я

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА
ВАСИЛЬЄВОЇ КРИСТІНИ ЄГОРІВНИИ

1. Тема кваліфікаційної роботи магістра (проєкту) «Вербалізація соціо-регіональної ідентичності в лексиці діалектів Англії»
Керівник кваліфікаційної роботи (проєкту) Лужаниця Олена Іванівна, к.ф.н., доцент
затверджені наказом ЗНУ від «11» квітня 2023 року № 521-с
2. Строк подання студентом кваліфікаційної роботи «05» грудня 2023 р.
3. Вихідні дані до кваліфікаційної роботи (проєкту) Глосарій йоркширських слів і фраз Джона Р. Сміта 1855 року.
4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити): 1) проаналізувати поняття «національно-культурний компонент», «ідентичність», їх співвідношення; 2) проаналізувати діалекти Англії у культурологічному аспекті, їх сутність та типологію; 3) дослідити історичні фактори виникнення йоркширського діалекту; 4) створити корпус лексичних одиниць з соціо-культурним компонентом у йоркширському діалекті; 5) окреслити особливості регіональної ідентичності діалектоносіїв графства Йоркшир у XIX сторіччі.

5. Консультанти розділів кваліфікаційної роботи (проєкту)

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		Завдання	Завдання
Вступ	Лужаниця О. І., к.ф.н., доц.	22.05.2023	22.05.2023
Розділ 1	Лужаниця О. І., к.ф.н., доц.	19.06.2023	19.06.2023
Розділ 2	Лужаниця О. І., к.ф.н., доц.	04.09.2023	04.09.2023
Висновки	Лужаниця О. І., к.ф.н., доц.	18.10.2023	18.10.2023

6. Дата видачі завдання 12 квітня 2023 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів виконання кваліфікаційної роботи магістра	Строк виконання етапів роботи (проєкту)	Примітка
1.	Пошук наукових джерел з теми дослідження, їх вивчення та аналіз;	травень 2023	виконано
2.	Добір фактичного матеріалу	червень 2023	виконано
3.	Написання вступу	червень 2023	виконано
4.	Написання теоретичних розділу	вересень 2023	виконано
5.	Написання практичного розділу	жовтень 2023	виконано
6.	Формулювання висновків	листопад 2023	виконано
7.	Проходження нормоконтролю	грудень 2023	виконано
8.	Одержання відгуку та рецензії	грудень 2023	виконано
9.	Захист	грудень 2023	виконано

Автор роботи несе персональну відповідальність за відсутність в роботі несанкціонованих текстових запозичень (академічного плагіату)

Магістрант _____

К. Є. Васильєва

Керівник роботи _____

О. І. Лужаниця

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____

Е. О. Веремчук

РЕФЕРАТ

Дипломна робота 50 стор., джерел 55

Об'єкт дослідження: соціо-регіональна ідентичність, яка вербалізована в лексиці йоркширського діалекту.

Мета роботи: виявлення регіональної своєрідності та ідентичності діалектоносіїв графства Йоркшир, яка вербалізована лексичними діалектними одиницями.

Теоретико-методологічні засади: ключові положення теорії діалектології, які розроблені в працях (В. Лабова, П. Традгіла, М. Вейкліна, Д. Крістала, М. Маковського та ін.) та культурології (А. Вежбицька, Ф. Соссюр, М. В. Бондар).

Отримані результати: Ідентичність – система світосприймання яка конструюється на основі спільної релігії, мови, історичної спадщини, традицій, символів. Регіональна ідентичність – відчуття належності до ареалу та особистісна самоідентифікація всередині неї. Об'єктивізація регіональної своєрідності відбувається здебільше на лексичному рівні мов.

Базисними соціально-культурними складовими ідентичності діалектоносіїв, які релевантні для створення соціального портрету мешканців графства Йоркшир є: побутова лексика, навколишнє середовище, рослинний і тваринний світ, аспекти пов'язані з людиною, а також культура, свята та традиції. Важливими маркерами йоркширської ідентичності виступає генетично неоднорідний етнос (англів, скандинавів, кельтів), протиставлений норманам, шотландцям та британцям. Пізніше на базі цього формується стійка регіональна ідентичність, яку об'єднують спільна релігія, мова, історична спадщина, традиції.

Ключові слова: ідентичність, культурно-маркована лексика, діалект, етномова, йоркширській діалект

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЛЕКСИЧНИХ ОДИНИЦЬ ДІАЛЕКТІВ АНГЛІЇ	7
1.1 Національно-культурний компонент значення лексичних одиниць...	7
1.2 Регіональна ідентичність та культура.....	11
1.3 Діалекти Англії у культурологічному аспекті.....	15
1.3.1 Сутність та типологія англійських діалектів.....	19
РОЗДІЛ 2 ЛЕКСИЧНА СКЛАДОВА РЕГІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ У ЙОРКШИРСЬКОМУ ДІАЛЕКТІ	26
2.1 Історичний аспект виникнення та функціонування йоркширського діалекту.....	26
2.2 Регіональна ідентичність діалектоносіїв, вербалізована лексичними одиницями йоркширського діалекту.....	29
2.2.1 Група побут.....	31
2.2.2 Лексика на позначення навколишнього середовища, рослинний і тваринний світ.....	35
2.2.3 Група людина.....	38
2.2.4 Культура, свята та традиції.....	39
ВИСНОВКИ	45
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	49

ВСТУП

Актуальність дослідження. Сучасний рівень розвитку лінгвістичної науки передбачає активне вивчення питань етнокультурології, соціолінгвістики, етнолінгвістики, що визначається антропологічним підходом до мови та обумовлюється її кумулятивною функцією – здібністю відображати, зберігати, передавати із покоління в покоління все, що надбано народом протягом всієї історії існування, особливості природних умов і культури, своєрідність характеру його носіїв, тощо. Тому, мова є живим «образом» ідентичності людей, вона вербалізує їх культурний спадок, історію та спільні цінності через лексичні одиниці, фразеологію та особливості вимови; вона є своєрідним дзеркалом життя народу, відображенням його внутрішнього світу, неповторності менталітету [Постригань 2016, с. 70].

Завжди особливо актуальними об'єктом аналізу в цій проблематиці виступають роботи, що проводяться на матеріалі тих форм мови, які традиційно вважаються «найбільш народними»; до них належать різноманітні регіональні варіанти, соціальні і територіальні діалекти. Це не є випадковим явищем, бо вони відображають мовну картину світу малих соціально обумовлених регіональних груп. Проблемами варіювання мови і діалектології займалися як вітчизняні лінгвісти – Ю. Голуб [Голуб 2022, с. 85], О. Лужаниця [Лужаниця 2011, с. 86], В. Лабова [Labov 1971, с. 187], М. Соколова [Соколова 2004], так і чимало зарубіжних дослідників – Г. Брук [Brook 1963], А. Елліс [Ellis 1869-1889], Р. Кверк [Quirk 1962], П. Традгілл [Trudgill 1994], А. Швейцер [Швейцер 1976]. Разом з тим значний внесок в розвиток теорії варіювання внесли У. Вольфрам [Wolfram 1969], Г. Степанов, Н. Семенюк, Д. Брозович, розмежовуючи поняття «мова» і «варіант мови» [цит. за: Демків 2017, с. 73].

На думку лінгвістів, лексична система в більшій мірі обумовлена впливом категоріями матеріального світу, соціальними, культурно-

історичними факторами. Саме у лексиці маргінальних мовних форм відзеркалюється картина світу малих соціально обумовлених регіональних груп, вербалізується їх регіонально, або соціальна ідентичність, відбиваються фрагменти соціального досвіду, обумовленого основною діяльністю даного народу, а також спосіб мислення народу чи спільноти. Таким чином, аналіз діалектної лексики дозволяє створити певний образ діалектоносія, в першу чергу його соціальний портрет, який відображає його ідентичність та ототожнює з певною соціо-регіональною групою.

Винятковість вивчення діалектів полягає у тому, що їх аналіз дає безцінний і невичерпний матеріал не лише для проникнення в глибокі витoki мови, її історичне минуле, але й дозволяє оцінити і зрозуміти особливості становлення і розвитку різноманітних соціальних та територіальних діалектів, інших варіантів, що виникли за межами основної території уживання мови [Бечко 2022, с. 7]. Особливу увагу при цьому привертає вербалізація соціо-регіональної ідентичності через лексичні одиниці діалектів. Виокремлення та аналіз лексичних одиниць, які виражають особливості та унікальні риси мовної конструкції певного регіону, дозволяє глибше розуміти формування і зміну соціокультурних ідентичностей на мовному рівні.

Об'єктом дослідження виступає соціо-регіональна ідентичність, яка вербалізована в лексиці йоркширського діалекту.

Предметом дослідження є лексичні одиниці з соціо-культурним компонентом у йоркширському діалекті.

Метою дослідження є виявлення регіональної своєрідності та ідентичності діалектоносіїв графства Йоркшир, яка вербалізована лексичними діалектними одиницями.

Реалізація мети передбачає вирішення таких завдань:

- 1) проаналізувати поняття «національно-культурний компонент», «ідентичність», їх співвідношення;
- 2) проаналізувати діалекти Англії у культурологічному аспекті, їх сутність та типологію;

3) дослідити історичні фактори виникнення йоркширського діалекту;

4) створити корпус лексичних одиниць з соціо-культурним компонентом у йоркширському діалекті.

5) окреслити особливості регіональної ідентичності діалектоносіїв графства Йоркшир у ХІХ сторіччі.

Матеріалами для дослідження виступили (223 слова) з соціо-культурним компонентом відібраних з глосарію йоркширських слів і фраз Джона Р. Сміта 1855 року [Smith 1855].

Методи дослідження: аналіз і синтез, спостереження, метод узагальнення та порівняння, текстово-інтерпретаційний аналіз, описовий, зіставний, метод суцільної вибірки.

Наукова новизна полягає в тому, що дослідження є першою спробою виявлення соціо-регіонально ідентичності мешканців Англії, зокрема графства Йоркшир на матеріалі діалектних лексичних одиниць.

Практичне значення роботи: отримані в ньому результати можуть служити основою для подальших наукових досліджень у галузі діалектології та лінгвокультурології. Одержані в ході дослідження результати можуть бути рекомендовані для використання у теоретичних курсах з англійської лексикології, лексикографії та країнознавства.

Структура роботи: дослідження складається зі вступу, двох розділів, висновків та списку використаної літератури.

У вступі викладено загальні відомості про дану наукову працю, включаючи умотивування теми, визначення мети та завдань дослідження, а також актуальність проблеми, наукова новизна роботи та її практичне значення. Дефініції об'єкту та предмету дослідження також включені, разом із структуруванням роботи для надання чіткого огляду її основних аспектів.

У першому розділі подаються загальні відомості про національно-культурний компонент значення лексичних одиниць; діалекти Англії у культурологічному аспекті.

Другий розділ містить власний аналіз лексичних одиниць, згрупованих у тематичні групи, які відображають особливості регіональної ідентичності діалектоносіїв .

У висновках подано узагальнені результати проведеної роботи.

Загальна кількість сторінок – 50, кількість використаних джерел – 55.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЛЕКСИЧНИХ ОДИНИЦЬ ДІАЛЕКТІВ АНГЛІЇ

1.1 Національно-культурний компонент значення лексичних одиниць

У другій половині ХХ – на початку ХХІ ст. людство стало свідком нездоланної сили процесів глобалізації, що так чи інакше охопили всі сфери суспільного життя і сформували глобальну за своїми масштабами систему взаємозалежності країн і народів світу [Козловець 2009, с. 6]. Всеосяжні інтеграційні зрушення призвели до цілковитої трансформації суспільства та його громадського, політичного, культурного та економічного життя. Не буде помилковим окреслити ефект від даного явища доволі суперечливим, адже, з одного боку, розширюючи перспективи взаємодії з елементами інших культур, глобалізація, безперечно, удосконалює процедуру взаємообміну знань та інформації, при цьому зберігаючи та збагачуючи самобутність народів, та, з іншого боку, невідворотні процеси модифікації сприяють уніфікації та зближенню всієї різноманітності, що характеризується кожною нацією як елемент її самоідентифікації. Таким чином, необхідно підкреслити, що поняття «глобалізація» охоплює не лише економічні аспекти або технологічні інновації, але й так само культурний обмін та взаємодію між національними групами. Відтак глобалізаційні перетворення, відкриваючи можливості для міжкультурної конверсії, можуть призвести до втрати мовної різноманітності та культурної спадщини.

Якщо розглядати ефект впливу соціолінгвістичних аспектів глобалізації на національну ідентичність, то можна сказати, що мова є ключовим маркером етнічних кордонів [Красніцька 2018, с. 222]. Тож, в контексті сучасних

викликів, що постають перед людством у нашому сьогоденні, вагоме місце відведено вивченню та аналізу національно-культурних компонентів, які є невід'ємною складовою кожної спільноти, будучи її, так званими, «ідентифікаційними маркерами». Мова, її структура, особливості – є вкрай важливою складовою самовизначення народу, його культури, адже для ідентифікації нації саме мова (не територія чи економічний розвиток, хоч і вони є важливими) має вирішальне значення [Пена 2017, с. 160]. Тож, зважаючи на непохитний зв'язок між матеріальними і духовними цінностями та мовою, як способом спілкування і пізнання, саме національно-культурний компонент значення лексичних одиниць конкретної мови надає змогу окреслити світогляд певної спільноти через єдність культурного надбання та мовленнєвих операцій. Акумуляуючи мовні засоби та елементи мовної картини світу, мова виступає найважливішим інструментом формування національної свідомості [Попова 2022, с. 11]. Можна визначити вплив культурних, історичних та соціальних факторів на формування, розуміння та вживання слів, стійких словосполучень, виразів та інших лексичних одиниць в мові. Такий підхід допомагає краще розкрити питання національного самовизначення певного народу, його традицій, звичаїв, історії у поєднанні з мовленнєвою ідентичністю та іншими культурними аспектами.

Розглядаючи поняття національно-культурного компоненту, перш за все, варто навести думку українських дослідників, аби детальніше висвітлити досліджувану тематику. Приміром, доцільно згадати М. Г. Комлева, який вперше ввів термін «національно-культурний компонент» у науковий обіг. Дослідник підкреслював, що в культурному компоненті слів виражена «залежність семантики мови від культурного середовища індивідуума» [Комлев 2003, с. 117]. Водночас, аналізуючи етномовний компонент як відображення національної мовної специфіки, Алла Сітко та Юлія Сичова наголосили, що «національно-культурний компонент – це так звана етнокультурознавча лексика, яка відображає національні особливості рідної мови» [Сітко, Сичова 2017]. У свою чергу, Бондар М. В., узагальнюючи різні

підходи до визначення цього терміну, пропонує наступну дефініцію поняття: «національно-культурний компонент – це складник національно-мовної картини світу; категорія перекладу; слова та словосполучення, які на денотативному чи конотативному рівні характеризуються такими специфічними особливостями, які відрізняють їх від подібних одиниць іншої мови, відображають специфіку життя певного народу та викликають певні труднощі при перекладі» [Бондар 2014, с. 122].

Таким чином, можна підсумувати, що національно-культурний компонент є не лише лінгвістичною складовою, але і ключовим фактором для розуміння культурних особливостей та семантичних «відтінків» мови. Тож, до основних аспектів національно-культурного компонента в значенні лексичних одиниць варто включити:

- Культурні особливості. Оскільки в мові відображається багатогранність культурного надбання, такі як традиції, звичаї, релігія, мистецтво, слова та вирази можуть мати особливі сенси або асоціації, а також відтінки значень, які пов'язані з конкретними аспектами матеріального чи духовного світосприйняття конкретного народу. Як слушно зазначили Л. Куликова, М. Тарасенко та Т. Тарасенко: «Для адекватного сприйняття іншомовного тексту істотним є оволодіння національно-культурним фоном слова, знанням того, які елементи об'єктивної дійсності відображаються і закріплюються в значеннях слів, як проявляються в семантиці мови» [Куликова, Тарасенко, Тарасенко 2019, с. 33].

- Історичний контекст. Розуміння окремих слів чи виразів може сягати коріння в історичних подіях або традиціях, які визначають їхнє значення. Чимало слів мають історичні асоціації, які впливають на їхнє значення, водночас історичні події, персоналії або періоди можуть надати словам додаткові смислові відтінки. Приміром, прислів'я, приказки, інші зразки фольклорного мовлення найбільш наглядно демонструють спосіб життя, географічне положення та історію конкретного народу [Притолок 2022, с. 11].

- Етнічна ідентичність. Етнічні групи можуть мати власні терміни та вирази, які відображають їхні унікальні аспекти життя, традицій та способу мислення. А. Вежбицька вказує на те, що «слова, що позначають частини тіла, і слова, що позначають світ, що нас оточує, можуть опинитися настільки ж лінгвоспецифічними як і слова, що відносяться до звичаїв, ритуалів та вірувань» [Wierzbicka 1997, p. 188].

- Національний менталітет. В. Храмова розглядає ментальність як «спільне «психологічне оснащення» представників певної культури, що дає змогу хаотичному потоку різноманітних вражень інтегруватись свідомістю у певне світобачення» [Храмова 1992, с. 28]. З огляду на наведене, не буде помилковим твердження, що специфічні риси мови, її виразність та особливості можуть віддзеркалювати національну самосвідомість, при цьому розуміння менталітету допомагає краще сприймати і розкривати значення слів та виразів. Німецький філософ М. Хайдеггер називав мову «оселею буття», яка має свої суто національні характеристики [Притолок 2022, с. 12]. І хоча мислення народу не визначається лише його мовою, однак воно відображається через мову [Желуденко, Собко 2020], тож їх взаємозв'язок робить розуміння мовленнєвих виразів більш повним і глибоким, оскільки враховує національний контекст.

Отже, досліджуючи національно-культурний компонент потрібно чітко розмежовувати сфери функціонування відповідних термінів, доцільність їхнього вживання в певному контексті. Культурний компонент є досить неоднорідним, він може мати інтелектуальний та експресивно-емоційний зміст, раціональну та емоційну оцінку. Дослідження національно-культурних компонентів потребує системного підходу і глибоких знань з культурології, етнолінгвістики, психолінгвістики, що допоможуть виявити особливості національно-мовної картини світу і є перспективним напрямком сучасної лінгвістики [Бондар 2014, с. 125].

Вивчення та аналіз національно-культурного компонента значення лексичних одиниць є важливим питанням лінгвістики, яке допомагає створити підґрунтя для системного та глибокого вивчення іноземної мови.

1.2 Регіональна ідентичність та культура

В умовах глобалізаційного розвитку регіональна ідентичність та культура є двома безперервно взаємодіючими компонентами, які створюють та визначають унікальність певного регіону, місцевості, країни та народу в цілому.

Відомий теоретик інформаційного суспільства М. Кастельс називає глобалізацію та ідентичність двома символами сучасності, силами, що структурують щойно народжуваний новий світ [Козловець 2009, с. 14].

Регіональна ідентичність включає в себе такі елементи як географія, історія, культура, традиції, спосіб життя і звичайно мова та мовні особливості. Все це має істотний вплив на формування культурної складової суспільства певної країни і навіть регіону.

Зміст поняття «ідентичність» дає відповідь на запитання, хто є людина через її єдність із собою і через її інакшість, порівняно з іншими. Людина, як соціальна істота, прагне до включення в соціум (спільноту) і водночас – до виокремлення як індивідуальності. Ідентичність є відчуттям, усвідомленням і переживанням індивіда про свою належність до таких спільнот людей, як мала група, народ, держава, нація, людство загалом.

Національна ідентичність сутнісно пов'язана з культурою, з її ціннісно-моральними настановами до життя. У процесі життєдіяльності національна спільнота виробляє власні культурні коди, які є ознакою символічного буття нації [Шевчук 2017, с. 59].

Розкриваючи взаємозв'язок між регіональною ідентичністю та культурою доцільно виділити наступні аспекти:

- Мова та діалекти. Будучи носієм унікальних термінів, висловів та фраз, які віддзеркалюють унікальні риси місцевого способу життя та цінностей, мова функціонує як інструмент передачі історії та традицій регіону. Кожне слово, що має історичні відтінки або асоціації, стає способом збереження колективної пам'яті та формування ідентичності через призму спільної мови. Водночас використання конкретних мовних елементів, що є характерними для регіону, стає «ідентифікаційними маркерами» для мешканців цього ареалу. Такі елементи включають у себе діалекти та мовні традиції, які визначають культурний відбиток регіону. Зі свого боку, у використанні діалекту проявляється бажання мешканців регіону відмежувати себе від інших географічних та культурних груп. Специфіка діалекту стає частиною культурної самоідентифікації, яка закріплюється у мовленні та формує колективну свідомість. Як слушно зазначає Руденко О. М. у авторському дослідженні: «Діалектна лексика, діалектизми є вербалізацією регіональної ідентичності кожного етносу чи нації, бо діалектизми відносяться до культуронімів, оскільки описують життєві реалії малої соціорегіональної групи в складі більшого етносу» [Руденко 2020, с. 16].

- Традиції та обряди. В той час, як традиції виступають способом передачі історичної спадщини, адже їхня неперервність створює зв'язок між сучасністю та минулим, сприяючи усвідомленню мешканцями регіону своєї власної історії та спадщини, звичаї являють собою символи, що стають важливими елементами самовизначення через призму специфічних обрядів, святкувань та сімейних традицій, які є унікальними для даного регіону.

- Гастрономія. Виступаючи як трансміттер культурних цінностей, традиційні рецепти та методи приготування стають не лише засобом збереження та передачі ідентичності, а й підсилює гастрономічну пізнаванність регіону. Разом з тим збереженню регіональної ідентичності певної території сприяє підтримка і просування різних варіантів харчування

[Дудник 2020, с. 7], адже смакові особливості та гастрономічні вподобання відображають властивості клімату, ґрунту та культурного впливу.

- Історія та легенди. Події минулого, передані через різноманітні наративи, закладають основу для усвідомлення унікальних аспектів ідентичності регіону, адже саме в середовищі історичної свідомості формується самосвідомість тієї чи іншої нації [Ростецька 2016, с. 495].

У Об'єднаному Королівстві, що включає Велику Британію та Північну Ірландію, ідентичність останньої є абсолютно однозначною, в той час як у самій Великобританії спостерігається більша різноманітність форм та видів ідентичностей. У межах країни, через більш ніж тисячу років з моменту заснування Англії, корнуельці і досі ідентифікують себе корнуельцями; після семи століть підкорення Уельсу – валлійці залишаються вірними своїй валлійській самобутності; протягом трьох століть після Акту про об'єднання з Шотландією, шотландці продовжують вважати себе шотландцями [Митрощенко, Трофименко 2017, с. 275]. У зазначених випадках фактичне зникнення історичних мов і широке використання англійської не призвело до втрати власної етнокультурної ідентичності та унікальності, як у громадському, так і у приватному житті. Водночас після ратифікації Об'єднаним Королівством Європейської хартії регіональних або міноритарних мов у 2001 році [Беліцер 2011], центральний уряд виділяє чималі кошти на відродження й збереження цих мов, у чому вже досягнуто певних успіхів.

Чи не найбільш відомим прикладом взаємодії та, певною мірою, конкуренції між різними рівнями ідентичностей є «британська» та «англійська». Окрім спроби утримати країну в єдності (часто через виникнення загальної зовнішньої загрози), остання використовує потужний фактор - відчуття ностальгії за минулою величчю Британської Імперії, а також спільність серед різних частин нації, які відрізняються рядом історично усталених ознак. Приміром, за словами відомого аналітика Джерелі Паксмен [Рахман 1999], за часів Імперії, носії британських паспортів не мали підстав

замислюватися над різницею між «бути британцем» і «бути англійцем»; ці два поняття були взаємозамінними. У сучасному світі ситуація помітно змінюється: нічого не роздратовує шотландця або валлійця так, як плутанина у використанні цих термінів, оскільки кельтські народи Британії все більше зацікавлені власним корінням та самобутністю. Та, варто зазначити, велику роль відіграло створення у 1998 році власних парламентів у Шотландії та Уельсі [The Economist 2012].

Навіть при міцних та тривалих зв'язках між різними етнічними складовими спільної держави, які в британському законодавстві визначаються як «раси», середньовічні негативні стереотипи та упередження (наприклад, між англійцями, шотландцями, валлійцями) залишилися стійкими; їх виявлення регулярно спостерігаються у жовтій пресі, на телевізійних екранах і навіть у шкільних підручниках [Рахман 1999]. Незважаючи на все це, так звана, англійська ідентичність залишається трохи нечіткою; деякі вчені розглядають її як «мозаїку», складену з різноманітних менших, локальних ідентичностей, де деякі поступово згасають, а інші проявляють надзвичайну стійкість і здатність зберігатися, навіть у зазначених умовах сильних об'єднавчих та асиміляційних тисків, що супроводжують процеси європейської інтеграції та глобалізації. [Інститут Громадянського Суспільства 2013].

Отже, на прикладі такої величної країни як Великобританія, можна виокремити взаємодії регіональної ідентичності та культури, яка, без сумнівів, є динамічним явищем, яке з часом зазнає суттєвих змін та трансформацій. У той же час вони є важливими компонентами складової суспільства, які формують унікальний характер кожного регіону.

1.3 Діалекти Англії у культурологічному аспекті

Англійська мова бере свій початок від мови давньогерманських племен (Англів, Саксів і Ютів), які переселилися з континенту в V-VI ст. у населену кельтами Британію. Взаємодія племінних наріч англів, саксів і ютів, які розвивалися в умовах формування англійської народності, призвело до утворення територіальних діалектів. Вони стали осередком формування загальнонаціональної англійської мови в тому вигляді, якою вона є тепер. У сучасній Великобританії є безліч різновидів англійської мови, які називають діалектами [Верба 2004].

Важливим є аналіз поняття діалект та визначення його сутності, як одного з видів мовної варіації, що відрізняється від літературної та виражає культурні самобутність людей, як спілкуються нею.

Наукою, яка вивчає діалекти є діалектологія. Згідно енциклопедії сучасної України, діалектологія – розділ мовознавства, який вивчає діалектну мову, її варіантність, територіальну диференціацію, історію формування мовно-територіальних утворень й окремих явищ, співвідношення та взаємодію з іншими формами існування мови етносу – літературним стандартом, соціальними діалектами (жаргонами, аргю).

Аналіз літератури дає можливість виокремити такі підходи до визначення аналізованого поняття.

Антрушина Г. Б., Афанасьєва О. Р. визначають діалект як систему мовного спілкування (усного, знакового, але не обов'язково писемного) зі своїм власним словником і граматиною [Антрушина 1985]. Клешньова Д. А. робить висновок, що діалект – це територіальний або соціальний різновид мови (варіанти мови, яким користується та чи інша соціальна спільнота або група людей) [Клешньова 2019, с. 42]. М. Г. Железняк та Л. Т. Масенко визначають діалект (від грец. *διᾱλέκτος* – розмова, говір, наріччя), як різновид певної мови, що разом із літературним становить національну мову; засіб

спілкування між представниками однієї територіальної чи соціальної групи [Енциклопедія Сучасної України 2007]. Зазначені визначення діалекту, надані різними дослідниками, свідчать про відсутність єдиної і сталої інтерпретації цього терміну. Відсутність консенсусу свідчить про складність та багатогранність поняття «діалект» у лінгвістичному дискурсі.

Та хоча відсутність уніфікованого визначення діалекту ще викликають дискусії серед науковців, зв'язок даної категорії з мовою, як загальною концепцією, залишається незаперечним. Мова – це складне суспільне явище, вона існує в людському суспільстві, в реальній повсякденній мовленнєвій практиці людей, що належать до різних соціальних, професійних, територіальних формацій. Існування мови можливе в багатьох формах. Проте найважливішими формами мови є: літературна мова, просторіччя і діалекти. Якщо зобразити їх у вигляді піраміди, то діалекти будуть основою піраміди, серединою – наріччя, а вершиною – літературна мова [Солнцев с. 31].

Завдяки колонізації Британською імперією великої кількості територій англійська мова набула значного поширення в світі. Відтак вона стала національною в таких країнах як Великобританія, США, Канада, Австралія, Нова Зеландія. В Індії, країнах Африки, островах Атлантичного, Тихого та Індійського океанів англійська має офіційний статус [Демків 2017, с. 73].

Широке розповсюдження літературного стандарту англійської мови по всій території Великобританії, междіалектні контакти, вплив професійних і соціальних мовних зразків, притаманних певним верствам розмовляючих, вплив радіо і телебачення - все це визначає в кінцевому підсумку мову окремих носіїв діалекту, яка, і в межах єдиної території, в такій же мірі неоднорідна, як і в різних ареалах. Навіть мова окремих носіїв діалекту в межах одного села або громади має свої специфічні особливості [Маковський 1982].

Існують серйозні труднощі при класифікуванні сучасних англійських територіальних діалектів, тому що їх межі вельми хисткі, а мовний стандарт все більше втручається в розповсюдження діалектів [Колесник, Гаращук, Гаращук 2015, с. 112].

П. Традгілл запропонував наступну класифікацію сучасних територіальних діалектів:

- 1) Північ – північні і центральні діалекти;
- 2) Південь – східні і південно-західні діалекти [Trudgill 1994].

А. Елліс [Ellis 1869-1889] здійснив спробу класифікувати діалекти і створити діалектну карту сучасної Великої Британії. Спираючись на здобутки А. Елліса, сучасні англійські діалекти можна поділити на наступні групи з подальшими підгрупами:

- Північні:

- 1) Нортамберленд, півн. Дарем,
- 2) Півд. Дарем, частина Камберленда, Вестморленд, північний Ланкашир, Вест-Райдинг в Йоркширі,
- 3) Іст-Райдинг і Норт-Райдинг в Йоркширі);

- Середні:

- 1) Лінкольншир,
- 2) південно-східний Ланкашир, північно-східний Чешир, північно-західний Дарбішир,
- 3) північно-західний Ланкашир, південний Ріббл,
- 4) середній Ланкашир, острів Мен,
- 5) південний Йоркшир,
- 6) більшість Чешира, Стаффордшир,
- 7) більшість Дарбішира,
- 8) Ноттінгемшир,
- 9) Флінт, Денбай,
- 10) західний Шропшир, східний Стаффордшир, більшість Ворікшира, східний Дарбішир, Лестершир);

- Східні:

- 1) Кембріджшир, Ратленд, північно-східний Нортхемптоншир,
- 2) більшість Ессекса, Хартфордшира, Хантингдоншира, Бедфордшир, середня частина Нортхемптоншира,

3) Норфолк і Саффолк,
 4) більшість Бакінгемшира,
 5) Міддлсекс, південно-східний Бакінгемшир, южн. Хартфордшир, південно-західний Ессекс);

- Західні:

1) західний і південний Шропшир (на захід від річки Северн),
 2) Херфордшир, крім східної його частини, Реднор, південна частина Брэкнока);

- Південні:

1) частина Пемброкшира і Гламорганшира,
 2) Вілтшир, Дорсетшир, частина графства Сомерсетшир, більшість Глостершира, південно-східний Девоншир,
 3) більшість графства Хемпшир, острів Вайт, більшість Беркшира, південна частина Саррея, західна частина Сассекса,
 4) північний Глостершир, східний Херфордшир, Вустершир, південна частина графства Ворікшир, північний Оксфордшир, південний захід Нортхемптоншира,
 5) більшість графства Оксфордшир,
 6) північ графства Саррей, північно-західний Кент,
 7) більшість графства Кент, схід графства Сассекс,
 8) західний Сомерсетшир, північно-східний Девоншир,
 9) східний Корнуолл, більшість Девоншира,
 10) захід Корнуолла [Ellis 1869-1889].

Однією з основних особливостей сучасних англійських територіальних діалектів є їх консерватизм. Ті чи інші відхилення від літературного стандарту зумовлені здебільшого не еволюцією, а саме відсутністю еволюції: в діалектах зберігаються мовні явища різних періодів історії мови, і навіть різноманітні іншомовні нашарування (скандинавські, норманські) [Колесник, Гаращук, Гаращук 2015, с. 113].

1.3.1 Сутність та типологія англійських діалектів. Широке розповсюдження англійської мови є одним із головних чинників існування багатьох варіацій та діалектів.

У сучасній англійській мові розрізняють: Аристократичний (*The posh English accent*), Уельський (*The Welsh English accent*), Шотландський (*The Scottish English accent*), Ліверпульський (*The Liverpudlian English accent or Scouse*), діалект Кокні (*The Cockney English accent*), Ірландська англійська (*The Irish English accent*), Американська англійська (*The American English accent*), Південно-американська англійська (*The southern US accent*), Нью-йоркський діалект (*The NY English accent*), Австралійська англійська (*The Australian English*), Канадська англійська (*The Canadian English*) та ін. [Жирмунский 1936, с. 47-49].

Нижче подано коротку історичну довідку та деякі особливостей їх вживання [Жирмунский 1936, с. 47-49]:

- Аристократичний (*The posh English*) - властивий вищим верствам суспільства, престижний варіант вимови. Характерною особливістю є зрозумілість і чистота, всі приголосні вимовляються неспішно і звучно. Цей варіант вживається багатьма світовими ЗМІ.

- Уельський (*The Welsh English*) - уельський діалект англійської мови, яким розмовляють жителі князівства Уельс. Він схильний до впливу уельської граматики і часто включає в себе слова, вигадані місцевими жителями.

- Шотландський (*The Scottish English*) - особливістю їх вживання є те, акценти шотландського діалекту різняться в залежності від регіону. Наприклад, речення «*I'm going to take the baby to the river for a picnic*» («Я відведу дитину до річки на пікнік») на заході прозвучить, як «*Um gunny tak the wee'un ta the rivur fe a punic*», а на сході - «*Ah'm gonny teak the wee bairn te the riv'r fr a picnuc*». В активному вжитку цього діалекту перебувають слова *aye* (та), *bonny* (гарний), *lassie* (дівчисько), *wee* (крихітний) та ін. Шотландський діалект всім відомий тим, що звук / г / у ньому твердий і довший, ніж у стандартній англійській мові.

- Ліверпульський (*The Liverpudlian English or Scouse*) - цей акцент найбільш впізнаваний і відомий своїми жорсткими носовими тонами. А ще в ньому швидка і висхідно-низхідна тональність. Послухайте *The Beatles* і вам відразу стане зрозуміло.

- Кокні (*The Cockney English*) - одна з найбільш примітних особливостей цього діалекту - це округлення дифтонга / ai /, він більше схожий на / oi /, а I вимовляється як / oi /, *find* — /foind / і ін. А ось дифтонг / ei / звучить як / ai / в словах *face*, *rain*. Ще одна особливість - це вимрвляти звук / v / на початку слів перед голосними звуками і опускати в тих словах, де є буква h, наприклад, *Нат* вимовляється як / ат /, *a egg* - / heg /. І, звичайно ж, міжзубні / б / і / 0 / в літеросполученні th вимовляються, як / v // f/, а *Three* буде звучати, як / fri: /, а *that* - / vat /

- Ірландська англійська (*The Irish English*). У ній звук / г / чітко вимовляється у всіх положеннях, наприклад: *car* - / ka: г /, *corner* - / korner /, *far* — / fa: г /. Звук th / 0, б / замінюється глухими / t/, / d /; *that* - / daet /, *thirty* - / tʒ:tr /. Дифтонг / ai / вимовляється як / зі /, наприклад *like* - / bik /, *Irish* - / oinf /. Ірландський англійська музикальний і співучий. Дуже відома особливість ірландців не говорити «так» (*yes*) або «ні» (*no*). У відповідь вони просто повторюють дієслово питання: *Do you drive?* - *I do*. *Can you sing?* - *I can not*.

Північно-англійський (*Nothern English*), який включає йоркширський діалект (*Yorkshire dialect*) і позначився впливом мови вікінгів з характерною вимовою звуку /v/ замість /ʌ/; закінчення «-ing» вимовляється /in/; /p, t, k/ між голосними супроводжуються твердим приступом (*glottal stop*); у словах зі звукосполученням «al» – *talk*, *call* вимовляється звук /a:/; дифтонг /ai/ стає /ei/ – як у слові *right* /reit/ [Trudgill 1994, с. 35].

Східно-англійський (*East Midlands English*) діалект також зазнав значного впливу мови вікінгів. Вимова діалекту суттєво відрізняється від англійської літературної вимови. Наприклад: «*It eent theirn; it's ourn!*» (*It isn't theirs; it's ours!*) або «*Avya gorra wi'ya?*» (*Is the wife with you?*). Жителі східних

регіонів часто заміняють слово «*of*» на «*on*». Наприклад, «*There were two on em*» (*There were two of them*) [Діалекти англійської мови].

Західно-англійський (*West Midlands English*) діалект вважається найбільш віддаленим від англійської літературної вимови. Наприклад: слово «*yes*» носії діалекту вимовляють, як «*arr*»; місцева версія займенника «*you*» вимовляється /'jʌv / yow, який римується з «*now*» [Quirk 1962, с. 108].

Південносхідно-англійський (*East Anglian English*) діалект наближений до англійської літературної вимови. Його притаманними рисами є: вимова дифтонга /əv/ як /v/; дифтонг /ei/ змінюється на монофтонг /e:/ або дифтонг /ɪə/; монофтонг /ɜ:/ замінено звуком /ɔ:/; монофтонг /i:/ вимовляється як дифтонг /ei/, як у слові *fleece* /fleis/; глоталізація глухих проривних /p, t, k/; опускання гортанного /h/; наявність світлого /l/ у всіх позиціях; використання /f/ замість /θ/, а також /v/ замість /ð/; звучання /n/ замість /ŋ/ у закінченнях «-ing» [Колісник 2014, с. 479].

Південно-англійський (*Southern English*), включає відомий діалект кокні, що є характерним для робочого класу Лондону. Для нього характерними рисами є ігнорування звуку /h/, вимова /f/ замість /θ/, *ta* /v/ замість /ð/; звук /ð/ в початковій позиції або зникає, або замінюється звуком /d/ – *them* / (d)em/; /p, t, k/ вимовляються з сильним придихом; /t/ стає африкатою, перед якою з'являється звук /s/ – *top* /tsɒp/ [Соколова 2004, с. 265-266].

Південнозахідно-англійський (*West Country dialects*) діалект зазнав на собі певного впливу валлійської та корнської мов. Цей діалект є ротичним, тому його характерною особливістю є вимова звуку /l(r)/, яка схожа до вимови американської англійської; дифтонг /aɪ/ вимовляється наближено до /vɪ/; приголосна фонема /h/ не вимовляється на початку слова; закінчення «-ing» вимовляється /ɪn/; t-глоталізація – використання твердого приступу /ʔ/ алофону /t/ у кінцевій позиції складу; кінцева літера «u» вимовляється як /ei/, наприклад, *silly* /'sɪleɪ/; у словах, що містять літеру «r» перед голосною часто відбувається метатеза (перестановка звуків) – «*gurt*» (*great*), «*chillurn*» (*children*); в багатьох словах буква «l» наприкінці слова не вимовляється,

наприклад, «*an old gold bowl*» звучатиме як «*an ode goad bow*»; кінцеве «а» реалізується звуком /ɔ:/ – *cinema* як «*cinemaw*» [Соколова 2004].

Валлійський (*Welsh English*) діалект характеризується значним впливом валлійської мови у сфері граматики та словникового складу.

На території Уельсу поширені дві мови – валлійська і англійська, причому в міських районах англійська переважає і вивчається в школах як друга мова. Валлійський діалект значно відрізняється від орфоепічної норми (*Received Pronunciation*). Основними фонологічними відмінностями є:

а) у голосних звуках – вимова звуку /æ/ замість /a:/; дифтонги /eɪ/, /zɪ/ замінюються на монофтонги /ɛ:/, /ɔ:/; голосна /ɜ:/ у слові *girl* вимовляється з заокругленими губами наближено до /ɔ:/; звук /t/ вкінці слів замінюється довгим /i:/;

б) у приголосних звуках – приголосні в інтервокальній позиції подвоюються; глухі проривні вимовляються з сильним приди хом; оскільки валлійський діалект є неротичним, то звук /r/ є так званим «флепом» (хлопаючим звуком) [Соколова 2004, с. 270].

Шотландський (*Scottish English*) діалект відчутно змінився під впливом шотланської мови. Для діалекту характерна вимова звуку /r/, на зразок американської англійської. Сьогодні освічені шотландці розмовляють видом шотландського варіанту стандартної англійської, яка граматично і лексично практично не відрізняється від загальноновживаної англійської, хоча має помітний шотландський акцент. На відміну від шотландського стандарту, нестандартні діалекти помітно позначені впливом шотландської мови і значно відрізняються від інших варіантів англійської. Тому студентам, які вивчають орфоепічну норму англійської мови, цей діалект буде досить складно зрозуміти.

Характерними особливостями цього діалекту є:

а) у голосних звуках – збереження післявокального /r/, оскільки шотландська англійська є ротичною мовою; зникнення звуків /tə/, /ɜ:/, /eə/, /vɜ:/, наприклад, *beer* /bir /, *bird* /bird /, *moor* /mvr/; довжина звуку не є визначальною

для шотландських голосних; не існує відмінності між звуками /æ/ – /a:/, наприклад *hat* /ha:t/ – *dance* /da:ns/; в нестандартних діалектах замість дифтонга /av/ з'являється звук /u:/, наприклад, *house* /hu:s/, замість дифтонга /zv/ з'являється звук /ɔ/, порівняймо *not* /nɔt/ і *note* /nɔt/;

б) у приголосних звуках –початкові приголосні /p, t, k/ вимовляються без придиху; звук /l/ твердий (темний) у всіх позиціях; закінчення «-ing» вимовляється /ɪn/; /θr/ як /fr/ – *through* /fru:/ [Соколова 2004].

Ірландський (*Irish English*) діалект позначений впливом гельської мови. Це ротична мова, в якій цей звук є пост-вокалічний, характерною є вібруюча /r/. В регіональних акцентах вживається твердий приступ, який може вимовлятися одночасно з глухими звуками між голосними. Англійська, яка поширилась в Ірландській республіці, зберігає риси притаманні західним регіонам Англії. Оскільки на півночі Ірландії багато шотландських переселенців, то мова зазнала відчутного впливу шотландського діалекту. Діалекти північної і південної Ірландії теж відрізняються, слід зазначити, що мова там досить негомогенна.

Система змін у голосних звуках схожа до шотландського діалекту:

а) у голосних звуках вимова голосного звуку може варіюватися в залежності від наступної фонемі. Так, наприклад, дифтонг /eɪ/ змінюється на /ɛ/ – *bay* /be/, *plate* /plet/; дифтонг /zv/ і довгий звук /ɔ:/ замінюються коротким /ɔ/ – *boat* /bɔt/, *board* /bɔd/, звуки /a:/, /æ/ замінюються звуком /a/ – *half* /haf/, *pat* /pat/;

б) у приголосних звуках – інтервокальне /t/ замінюється на дзвінке /d/ – *city* /sɪdi:/; звук /ð/ зникає між голосними *mother* /mlə/ [Соколова 2004, с. 272-273].

Отже, підсумовуючи все вищевикладене, варто зазначити декілька ключових аспектів:

- Соціолінгвістичні аспекти глобалізації акцентують увагу на ролі мови як ключового маркера етнічних кордонів та важливого компонента національної самобутності. Мова визначає культурні особливості, історичний

контекст, етнічну ідентичність та національний менталітет. Національно-культурний компонент мови охоплює не лише етнокультурознавчу лексику, але й відображає залежність семантики мови від культурного середовища індивіда. Дослідження цього компонента допомагає розкрити взаємозв'язок між мовним кодом та культурою, а також розуміти вплив глобалізації на культурну спадщину та мовну різноманітність.

- Мова визначає «ідентифікаційні маркери» для мешканців конкретного регіону через використання діалектів та мовних традицій. На прикладі Об'єднаного Королівства видно, як різноманітні рівні ідентичностей, такі як «британська» та «англійська», можуть співіснувати та конкурувати між собою, динаміка яких може піддаватися впливу зовнішніх загроз або ностальгії за минулою величчю імперії.

- Провідне місце при дослідженні вербалізації соціо-регіональної ідентичності відведено категорії діалекту, що і досі не знайшло уніфікованого визначення серед провідних вітчизняних та зарубіжних науковців. Питання класифікації та вивчення англійських територіальних діалектів залишаються в полі зору дослідників, адже мінливість їхніх меж та втручання літературного стандарту в їх поширення. Сучасні англійські територіальні діалекти відзначаються консервативністю, зберігаючи мовні явища різних історичних періодів.

- Широке розповсюдження англійської мови в світі призвело до формування багатьох варіацій та діалектів, що, в свою чергу, свідчить про великий спектр мовної різноманітності, яка існує в англomовному світі. Кожен з проаналізованих діалектів сучасної англійської мови має свої унікальні особливості, що можуть включати в себе вимову приголосних та голосних, лексичні відмінності, граматичні особливості тощо. Це відображає культурні та регіональні впливи на розвиток англійської мови в різних частинах світу.

РОЗДІЛ 2

ЛЕКСИЧНА СКЛАДОВА РЕГІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ У ЙОРКШИРСЬКОМУ ДІАЛЕКТІ

2.1 Історичний аспект виникнення та функціонування йоркширського діалекту

Визначаючи факт невідворотності історичного впливу на формування та розвиток діалектів Великобританії та зокрема Англії, слід зазначити, що їх існування є радше результатом багатовікового розвитку та трансформацій, аніж випадковим явищем. Вони виступають кульмінацією одвічних модифікаційних процесів, спричинених заселенням різних етнічних груп, культурною взаємодією та соціально-економічними зрушеннями. Незважаючи на подібні історичні умови видозміни мови, кожен діалект має свої окремі особливості. Спираючись на проведені дослідження діалектів англійської мови, можна дійти висновку, що вони виокремлюються не лише змістовно, але й за територіальною ознакою. На основі критерію територіального поділу діалектів, їх розділяють за географічними зонами півдня та півночі.

Північно-англійський (*Nothern English*) діалект включає в себе йоркширський діалект (*Yorkshire dialect*), історія розвитку та формування якого завжди була тісно пов'язана з тими історичними подіями, які відбувались в різні історичні часи на території графства Йоркшир.

Йоркшир - це регіон та історичне графство на півночі Англії, що межує з Пенінськими пагорбами на заході та Північним морем на сході. Володіючи багатим історичним та культурним спадком, його вплив простежується в лексичній та граматичній конструкції йоркширського діалекту.

Найдавнішими поселенцями Йоркширу, відомості про варіацію мови яких дійшли до наших часів, були кельти, чия міграція до Британії з континенту почалася приблизно в 500 році до н.е. Однак їхній лінгвістичний вплив на англійську мову загалом і йоркширський діалект зокрема був мінімальним. Не буде помилковим припущення, це значною мірою пов'язано з приходом англосаксів у V ст. Приймавши кельтські топоніми та назви річок, прибульці, схоже, неохоче запозичували інші частини лексики, у результаті чого лише близько двох десятків слів увійшли в староанглійську мову. Навіть тоді не всі вони збереглися, а ті, що збереглися, продовжували існувати лише в діалекті [Waddington-Feather 1970].

Більш приближена до сучасності історія Йоркшира починається у IX столітті, коли вікінги, датчани та норвежці вторглися в Англію і розділили Йоркшир на три частини або три райди. Пізніше вони стали відомі як Північний, Східний і Західний Райдинги. Вплив вікінгів все ще можна побачити в назвах місць Мукер, Ганнерсайд і Туейт у Суейлдейлі. Крім того, скандинавський вплив від вторгнення вікінгів можна знайти так само в йоркширському діалекті.

Після останньої реорганізації кордонів у 1996 році Йоркширський регіон складається з чотирьох графств: Північний Йоркшир, Західний Йоркшир, Південний Йоркшир і Східний Йоркшир. Більша частина Йоркшира зараз входить до регіону Йоркшир і Гамбер.

Йоркширський акцент, також відомий як Тайк або Широкий Йоркшир, — це широкий діалект, яким розмовляють жителі історичних графств Південний і Вест-Райдинг. Його модель мовлення можна простежити до давньоанглійської мови, водночас на неї сильно вплинули скандинавські мови. Ці особливості надають йому міцного, грубого звучання, порівняно зі стандартною англійською мовою.

Те, що в уяві більшості людей видається за «Йоркшир», насправді є діалектом сильно індустріалізованого Вест-Райдингу (Західний Йоркшир і Південний Йоркшир після 1974 року).

Насправді традиційна мова старого Північного та Східного Райдінгів (Північний Йоркшир і Хамберсайд / Східний Йоркшир) зовсім інша і має набагато сильніший скандинавський вплив. Ця відмінність була вперше офіційно визнана на рубежі XIX та XX ст., коли лінгвісти провели ізофону по діагоналі через всю країну з північного заходу на південний схід, розділяючи ці два широко розрізнені способи мовлення [Yorkshire dialect – an explanation].

Більш того, лише в XIX ст. йоркширський діалект почали записувати як письмову мову. Як і багато інших регіональних діалектів, йоркширський є під загрозою тиску з метою відповідності стандартній англійській мові. Крім того, на регіональний діалект впливає мобільність населення із сільської місцевості до міських центрів, вплив ЗМІ та підвищення освітнього рівня. Тим не менш, більша частина Йоркширу – і особливо Північного Йоркширу – є сільською та ізольованою місцевістю, тому тут збереглося багато традиційних приказок і фраз. Діалект і досі використовується у наш час завдяки місцевому населенню, яке вільно ним володіє у повсякденному спілкуванні, а також так званим частковим користувачам, які проживають поблизу регіону.

Отже, в контексті формування та розвитку діалектів Великобританії, зокрема Англії, стає очевидним, що їх існування є результатом довготривалого еволюційного процесу, визначеного багатовіковою взаємодією різних етнічних груп, соціокультурними зрушеннями та географічними впливами. Формування йоркширського діалекту, який представляє північно-англійський акцент, суттєво визначається історичними подіями, разом з тим культурно різноманітний Йоркшир виявляє свій лінгвістичний вплив через лексичні та граматичні особливості йоркширського діалекту. Тим не менш, на фоні історичних та соціокультурних трансформацій, йоркширський діалект стикається з викликами сучасності, такими як стандартизація англійської мови, мобільність населення та вплив ЗМІ. Незважаючи на це, він володіє унікальним характером, який зберігається завдяки традиційним способам спілкування та збереженню місцевих особливостей. Його використання у

повсякденному житті та охорона традиційної лінгвістичної спадщини свідчать про живучість та значення йоркширського діалекту в сучасному світі.

2.2 Регіональна ідентичність діалектоносіїв, вербалізована лексичними одиницями йоркширського діалекту

З огляду на окремі особливості розвитку регіону, які були зумовлені чисельними історичними подіями, які в свою чергу зробили свій внесок у формування та розвиток діалекту, науковці вказують на надзвичайну варіацію словникового запасу йоркширського діалекту та чисельні лексичні особливості.

Визначними лексичними особливостями слід назвати:

- заміну займенника *tu* на *me*. Наприклад, замість *that's my dad* (це мій тато) або *that's my mum* (це моя мама) представники йоркширського діалекту скажуть *that's me dad*, *that's me mum*. Зазначимо, що заміна відбувається не через специфічну особливості вимови слова *tu*, а саме внаслідок заміни лексичної одиниці *tu* на займенник *me*.

- заміну суфіксу *-self* на ідентичний за значенням *-sen*. Саме в тому в розмовній мові замість *myself* можна почути *mysen*, а з урахуванням попередньої лексичної особливості точніше *mesen*, оскільки *tu* замінюється на *me*.

Виокремлюючи особливості йоркширського діалекту, слід зазначити думку Келлеттера [Kellett 1992], який зазначає, що низка слів, які використовуються у діалектичному мовленні є на перший погляд стандартними англійськими, але «вони не означають того, на що мають схожий вигляд». Наприклад:

- *flags - not banners to be waved, but paving stones.*
- *gang - not a group of people, but the verb 'to go'.*

- *real* - a description of something good or outstanding, not a reference to genuineness.

- *brat* - not necessarily a child, this could be an apron.

- *starved* - relating to feeling cold rather than a state of hunger.

- *sharp* - used in the sense of 'quickly' rather than having a point or edge

- *right* - employed not only to indicate direction but as an intensifier in the sense of 'very'.

Мовна картина світу являє собою своєрідний підсумок розвитку мови та майбутнє, яке об'єктивується у мові, світському культовому образотворчому мистецтві, в етикеті, ритуалах, музиці, різноманітних соціокультурних стереотипах поведінки людей [Глобіна 2020, с. 23]. Та разом з тим дослідження діалектичної лексики є важливим аспектом вивчення будь-якої мови та її особливостей, адже походження національної мови неможливо осягнути без знань про формування її діалектів [Мойсієнко 2016, с. 2]. Діалект є відображенням культурної самобутності певного регіону, області, місцевості, у мові яких він присутній, а отже аналіз діалектизмів, їх особливостей вживання в розмовній мові формує у лінгвістів повну картину мови, що вивчається. Так само варто пам'ятати, що діалект прямо пов'язаний зі всіма аспектами людського життя. Він відображає культурні, історичні, побутові особливості мови, її носіїв, допомагає поглибити знання та сформувати чітке уявлення про життя людей, які нею спілкуються. Водночас набір слів і граматичних структур, з яких складається різновид певної національної мови, зберігають у собі глибокі культурні зв'язки та співвідношення, а зміни в діалекті можуть вказувати на зміни в суспільстві, економіці, політиці та інших елементах життєдіяльності.

Йоркширський діалект є своєрідним, але водночас одним із найпотужніших діалектів на теренах Великої Британії. Такий висновок є доволі логічним та обґрунтованим, адже саме графство Йоркшир має багату та довгу історію, яка є прямим рушійним чинником формування та складання чисельних особливостей та традицій на цих територіях на півночі Англії.

Разом з тим йоркширський діалект вельми своєрідний за своїми лінгвістичними характеристиками, адже спостерігається якісна заміна звуків, мають місце кількісні зміни голосних [Григораш 2012].

Важливо зазначити, що основним практичним завданням вивчення діалектів є не лише виокремлення загальних особливостей йоркширського діалекту, але й вивчення окремих культурно-маркованих тематичних груп, які дозволяють практично проілюструвати багатство та неоднорідність суспільства, яке на говорить на цій мові, його побут, природу, клімат, тваринний та рослинний світ, особливості занять, які є основними для жителів саме цієї місцевості.

Враховуючи клімат, флору та фауну, а також рід та класифікацію занять, на яких базується місцеве населення, ми можемо отримати більш комплексний образ життя та культури конкретного регіону. Це набуває особливого значення в контексті сучасних викликів, пов'язаних зі стрімкими модифікаціями, що спричинені невідпинними глобалізаційними процесами.

На основі аналізу матеріалу, викладеного у діалектичному словнику графства Йоркшир [Smith 1885], є можливим виокремити наступні проаналізовані лексичні групи:

- 1) побутова лексика;
- 2) навколишнє середовище, рослинний і тваринний світ;
- 3) людина;
- 4) культура, свята та традиції.

2.2.1 Група побут. Шляхом семантичного аналізу діалектичного словника графства Йоркшир [Smith 1885] вдалося визначити лексичні одиниці, які висвітлюють аспекти побуту у йоркширському діалекті. Зокрема, варто виокремити наступні групи:

- слова на позначення меблів та назв частин будинку;
- слова для характеристики нечистот у побуті;
- слова на позначення назв одягу, взуття, їх окремих частин, прикрас, прикметників для опису одягу та стилю;

- назви предметів побутового вжитку, інструментів та кухонного приладдя;
- терміни, що визначають окремі конструкції та складові господарства;
- слова на позначення назв їжі та страв;
- дієслова, які пов'язані із процесом приготування та споживання їжі.

Назви одягу, взуття, їх окремих частин, прикрас, прикметників для опису одягу та стилю.

Першою підгрупою діалектних слів, які були виділені в ході аналізу, є назви одягу, взуття, їх окремих частин, прикрас, прикметників для опису одягу та стилю. Загальним словом для позначення одягу є слова *graith or graithing* - речі, одяг. Окремо слід виділити два дієслова, які нерозривно пов'язані із одягом це *to doff* – роздягатись та *to don* – одягатись.

Лексика, яка позначає одяг та взуття: *ankle-bands* – шнурки сандалей, *cabajeen* – жіночий плащ, *goloshes* – накидка для взуття в мокру погоду, *sark* – сорочка, *shoon or sheean* – туфлі.

Лексика на позначення аксесуарів та прикрас: *coif* – мереживний головний убір для жінок, *coffin lead ring* – свинцевий перстень, *neckabout or neckinger* – шийна хустка, *keeam or kaim* – гребінь, *reeting keeam* – розчіска.

Так само, у діалектичному словнику було виокремлено декілька слів на позначення дитячого одягу: *tippy* – дитячий чепчик, *hippings* – дитячі хустинки.

Терміни, що визначають окремі конструкції та складові господарства.

Ще однією підгрупою лексики, що розкриває аспекти побуту, є терміни, які визначають конкретні споруди, складові господарства та елементи будинку, а також меблі. Подібні дефініції є широко використовуваними у повсякденному житті та є необхідними для опису та взаємодії з навколишнім середовищем. Вони виступають одними з основних інструментів у вираженні,

сприяючи чіткій комунікації та взаєморозумінню в різних сферах життєдіяльності, будуючи зручний та функціональний житловий простір і виражаючи повсякденні потреби та уподобання.

Загальним словом для позначення будинку є слово *biggin* – будинок (побудова). Визначаються окремі види споруд: *housen* – будинок із цегли, *post and ran* – стара напівдерев'яна будівля.

Також важливим є те, що для позначення побудов на території домогосподарства є свої слова: *bounders* – паркан, *byre or byer* – сарай, *cow-byre* – корівник, *yat* – ворота.

Окремо, слід звернути увагу на слова, які позначають будівлі (та їх частини), що мали значення для суспільного та духовного життя населення: *bell-house* – вежа церкви, *kirk* – церква, *posthouse* – пошта.

Словами для позначення окремих частин будинку є: *doorstead* – рама для дверей, *heck* – двері, *firestead* – камін, *the neukin* – камін.

Спільним словом для визначення слова “меблі” є *plenishing* – меблі. Були визначені слова, для означення конкретних елементів меблювання: *bedstocks* – ліжко, *bink* – лава, *pantry* – шафа для зберігання їжі, *sunph* – раковина.

Назви предметів побутового вжитку, інструментів та кухонного приладдя.

Головним аспектом термінів третьої підгрупи є практично їх повна приналежність до об'єктів побуту, які використовуються на кухні, слугують інструментами\приладдями для готування їжі та супроводжують щоденні домашні обов'язки людини.

Тож, прикладами слугують наступні терміни: *bakestone ot baxtone* – залізна сковорідка для випікання пирогів, *band* – мотузка, *bezom* – березовий віник, *coulrake* - залізні граблі для попелу на кухні, *dout* – вогнегасник для свічки, *fire-porr or fire-poat* – кочерга, *gib* – дерев'яний гачок, *handclout* – рушник, *happing* – постіль, *kelps* - залізні гаки, підвішені в димарі, *linen rag* – льняна ганчірка, *taund* – великий кошик, *milk-cans* – молочні відра, *seggrums* – ганчірка, *skeel or skeil* – відро для води, *skellit* – маленький металевий горщик

для вогню з довгою ручкою, *skerp* – корзинка без ручки, яка використовувалась для того, щоб приносити картоплю до будинку.

Інші категорії підгрупи є нечисленими. До них увійшла лексика на позначення назв інструментів: *dung-fork* – вили, *geavelock* – лом, а також слова на позначення посуду та його частин: *dubblor* – блюдо, глибокий глиняний посуд, *goblet-glass* – великий стакан, *lug* – ручка глечика, *a noggin*, *a quarter of a pint measure or a Jack* – маленька кружка, *pot-lug* – ручка глечика.

Назви їжі та страв.

Четвертою та найчисельнішою підгрупою є лексика на позначення назв їжі та страв. Загальним словом для назви їжі є *kedging* – будь-яка їжа.

При аналізі було виділені назви таких страв та продуктів: *boily* – відвар молока та муки для дитини, *botchet* – медове пиво, *chimpings* – крупа, *cod* – риба, *collops* – шматки м'яса, *cruds* – торт (чизкейк), *crowdy* – паста, *draft* – пивні зерна, *flaun* – заварний крем, *gaufers* – мафіни, *goak or goke* – серцевина яблука, *havver* – овес, *jodderum* – желе, *keeal* – каша, *milkhouse or milkness* – молочні продукти, *pepper-cake* – пряник (імбирний пряник), *razzled* – злегка обсмажені (про шматки м'яса), *rownd* – ікра риби, *saut* – сіль, *sly-cake* – пиріг із начинкою (зазвичай із ягід), *snaps* – тонкі, круглі пряники для дітей, *spice-cakes* – пироги зі сливою або смородиною, *swine-swill* – свинина.

Окрім цього, додатково слід відзначити наявність в діалекті окремих дієслів, які пов'язані із процесом приготування та споживання їжі: *to blob* – кип'ятити, *to brander* – смажити, *to yat* – їсти.

Не буде помилковим припущення, що наявність подібного лексичного словника, пов'язаного з харчуванням, може свідчити про важливість гастрономічної культури для місцевого населення та його унікальний погляд на приготування та споживання їжі. Названі терміни відзначаються великою точністю та деталізацією у вираженні смакових якостей, кулінарних традицій і стилів приготування, що відображає глибокий зв'язок із кулінарною спадщиною та побутовими звичаями.

Слова для характеристики нечистот у побуті.

Так само невід’ємною частиною побуту будь-якої людини є прибирання. Доволі чисельною є підгрупа слів, які були відібрані для опису забруднень у побуті: *ass-hole or ass-midden* – купа пилу, *brash* – сміття, *dauby* – неприбраний, брудний, *esh* – зола, *menseless* – неприбраний, з відсутністю порядку, *trallop* – брудний, неприбраний.

Отже, йоркширський діалект, що характеризується широким лексичним діапазоном, виражає в собі своєрідність та культурне багатство регіонального мовного спадку. Присутність термінів, що визначають конструкції та складові господарства, свідчить про тісний зв'язок між мовою та побутовими практиками громади, водночас багатий словник у сфері харчування та культури одягу може вказувати на збереження традиційних цінностей та підтримку старовинних виразів у повсякденному мовленні.

2.2.2 Лексика на позначення навколишнього середовища, рослинний і тваринний світ. Аналізуючи діалектичний словник графства Йоркшир [Smith 1885], можна виокремити такі підгрупи названої лексичної групи:

- слова на позначення ландшафту, географічних назв;
- слова на позначення погоди;
- рослини, дерева та їх плоди;
- слова на позначення тварин та слова на позначення окремих частин тіла тварин, птахів.

Слова на позначення ландшафту, географічних назв.

В рамках першої підгрупи виокремлено терміни, які служать для опису ландшафту та географічних місць. Здійснивши такий аналіз, важливо визначити лексичні одиниці, що вказують на особливості ландшафту, його характеристики: *aither ground* – вспахана земля, *barf* – пагорб, *beck* – струмок, *blash* – вода, *bled or blob* – бульбашки, *blutherment* – багнука, *breea* – берег ріки, *cam* – насип на землі (круган), *dike* – канава, *fell* – пагорб, *foss or force* – водоспад, *garth* – сад біля будинку, *grip* – траншея, *hag* – скеля, *holl* – глибока порожниста долина, *holm* – струмок, *mar* – маленьке озеро, *muck* – багнука,

ness – виступаюча частина берега, *neuk* – кінець поля, *rigg* – довгий вузький пагорб, *runnel* – вузький струмочок, *slack* – долина, *sprunt* – пагорб, *tarn* – озеро, *wath* – брід ріки.

Тод, розкриті лексичні одиниці дозволяють дійти висновку, що переважають слова на позначення географічних об'єктів, які пов'язані із землею та водою

Слова на позначення погоди.

Не менш важливою підгрупою, є слова на позначення погоди, які чітко ілюструють звичайні кліматичні умови регіону: *blashy* – мокрий (про погоду), *blusterous* – вітряний, *droppy or droppyish* – дощовий, *hag* – туман, *moor'd up* – вкритий снігом, *muggy* – хмарний, *perishment* – дуже сильний холод, *plosh* – калюжа, *roe or rawk* – туман, *slathery* – брудний та дощовий, *snow-flags* – сніжинка, *soos* – калюжа.

Як висновок, можна зазначити, що всі відібрані лексичні одиниці висвітлюють типовість кліматичної зони, на території якої є поширеним йоркширський діалект.

Слова на позначення рослин, дерев та їх плодів

Так само потребує уваги класифікація слів, що описують рослинний та тваринний світ. Здебільшого, ці терміни стосуються дикої природи, що є характерною особливістю конкретної території, де має поширення проаналізований діалект.

Так, словами на позначення рослин, дерев та їх плодів є: *banwoods or bairnwoods* – розповсюджена польова ромашка, *beesucken* – ясен, *bree* – шипшина, *brummels* – ожина, *carberries* – агрус, *cattijugs* - плоди шипшини, *cup-rose* – мак, *popple* – дикий червоний мак та полях, *yak* – дуб, *yerbs* – трави, *blencorn* – пшениця із житом, *mew* – сіно.

Слова на позначення тварин

Окремою і достатньо чисельною підгрупою є діалектні слова для позначення різних представників фауни, а саме:

- Тварин: *bullseg* - кастрований бик, *catswerril* – білка, *catswhelps* – кошенья, *dodded sheep* – короткорогий баран, *foumart or foulmart* – тхір, *gilts* - молоді свині, *gimmer* – молода вівця, *hagworms* – розповсюджена змія в лісі, *hog* – вівця віком 1 рік, *kye* – корова, *mouidiwarp* – кріт, *ninny-cocks* – молоді лобстери, *nowt or neats* – велика рогата худоба, *ratten* – пацюк, *stags* – молоді коні, *yawd* – верховий кінь;

- Птахів: *bullspink* – зяблик, *cooscot or cushats*– лісовий голуб, *nanpie* – сорока;

- Комах: *bullstang* – бабка, *bumblebee* – пчела, *clegs* – великі сірі мухи, *lor* – блоха.

Слова на позначення окремих частин тіла тварин, птахів

Також окремо слід визначити лексику на позначення окремих частин тіла тварин та птахів: *neb* – дзюб птаха, *strunt* – хвіст тварини, *twill* – пір'я.

Отже, підводячи висновки аналізу окремих лексичних одиниць діалекту названої лексичної групи, слід зазначити, що більшість слів визначають тварин сільського господарства, що визначено особливістю роду занять людей даної місцевості, та диких тварин, що зумовлено великою кількістю лісисті місцевості графства. Разом з тим різноманітність флори та фауни свідчить про розгалужений інтерес до цих явищ та визначає окреме значення в житті людей, а лексеми з предметно-речовим значенням нерозривно пов'язані із відображенням їх пізнання людиною.

2.2.3 Група людина. **Слова на позначення (опис) характеру та зовнішності.** Першою підгрупою у тематичній вибірці діалектних слів для опису людини є лексика на позначення її рис характеру, аспектів зовнішності. Вона є доволі різноманітною, при цьому не є зосередженою на окремих оціночних поняттях, що є критично добрим чи поганим у людині.

Так, виокремленими словами для позначення зовнішності є: *aud or auld* – старий (про вік людини), *aud like* – такий, що виглядає старим, *bamsey* – товства жінка із червоним обличчям, *bonny* – граний, красивий, *crambazzle* – виснажений літній чоловік, *fadge* – товсний, *goodlike* – красивий про чоловіка,

konny – симпатичний, *pubble* – пухкий (гладкий), *renky* – високий та атлетичний.

Слова для позначення рис характеру: *canny* – розумний, *brat* – нахаба (зазвичай про дітей), *closeaveav'd* – скупий, *crowse* – жвавий, *daftish* – нерозумний, *deft* – розумний, *ploader* – старанний (багато працюючий).

Наявність різноманітних термінів для позначення зовнішності та характеру вказує на багатий і різноманітний лексичний апарат діалекту, що прагне точнішого та більш емоційного вираження ідентифікаційних аспектів особистості.

Слова на позначення професій

Завжди нерозривно з людиною існують професії та заняття, які приносять дохід. Аналізуючи підгрупу слів на позначення професій, слід зауважити, що більшість діалектичних слів позначають робітничі професії: *badger* – барига (сленг), *baxter* – пекар, *bunchclot* – фермер, *cadger* – людина, яка збирає врожай, *cess gatherer* – збирач ставок, *chap* – дилер, продавець, постачальник, *cobleman* – пілот, рибак, човняр, *gangerill* – жебрак (при цьому *beggarstaff* – жебрацтво), *howdy* – акушерка, *landlouper* – мандрівник, *milner* – мелник, *rackman* – рознощик, *sowter* – швець, *spectioneer* – інспектор.

Слова на позначення родинних зв'язків

Окремою підгрупою є лексичні одиниці на позначення родинних зв'язків, які склалися у суспільстві: *co-mother* – хрещена, *elmother* – мачуха, *tauf* – зведений брат.

Ці слова можуть свідчити про типові родинні зв'язки, які зустрічаються на території Йоркширського графства.

Слова на позначення частин тіла людини

Коли мова йде про людину, то окремою важливою підгрупою є виділені діалектичні слова на позначення частин тіла людини: *ee* – око, *een-holes* – очниці, *gob* – вуста, *hause* – горло, *inear* – нирки, *jowls* – щелепи, *kite* – живіт, *neaf or neave* – кулак, *pate or peeat* – голова, скальп, *pelt* – шкіра.

Назви хвороб, поранень та прикметники для опису стану здоров'я людини

Важливим аспектом аналізу слів, які стосуються людини є виокремлення назв хвороб, поранень та прикметників для опису стану здоров'я людини: *ailment* – хвороба, *arr* – шрам від поранення, *black to t' bone* – людина, яка виглядає хворою і насправді так і є, *didder or didderment* – тремтіння тіла від холоду, *to dill* – полегшити біль, *gaily* – мати хороше здоров'я, *ill-gaited* – про людину із хворими ногами, *to neeze* – чхати, *ringe* – розтягнення, *sairy or sickly* – хвороблива людина, *to wark* – боліти.

Таким чином, можна підсумувати, що у йоркширському діалекті виявлено значну багатогранність лексичних одиниць, спрямованих на позначення різноманітних аспектів життя та культурного спадку спільноти. Це спостереження характеризує різноманіття не лише в лінгвістичних аспектах, але і в контексті соціокультурного середовища.

2.2.4 Культура, свята та традиції. Культура певного регіону – це те, що вирізняє людей один від одного, будує унікальний світ традицій, який є засобом самоідентифікації народу. Культура тісно пов'язана зі святами і традиціям, тому має дуже вагомий вплив на їх формування.

Саме національна ідентичність суспільства формується більшою мірою під впливом культурних елементів, які включають мову, історію, традиції, релігію та інше.

Мова є одним із основних елементів культури, ключовим фактором формування національної ідентичності яка допомагає у формуванні розуміння та бази для вивчення культури, традицій певного народу. Саме тому розкриття культурних особливостей Йоркширського графства є важливим аспектом для визначення регіональної ідентичності діалектоносіїв регіону.

Окремим культурним аспектом будь-якої країни є свята та особливі традиції їх святкування. Велика Британія є великою країною, яка увібрала в свій святковий календар не лише свята загальної значущості, але й офіційно визначає свята країн, які входять у склад Королівства.

Свята, які є офіційно неробочими днями у Великій Британії, називаються *Bank holidays*. Саме така назва сформувалась історично та походить від того, що всі банки та офіційні установи в ці дні закриті.

Такими офіційними святами (*Bank holidays*) у Великій Британії є:

- 1 січня: Новий рік – *New Year's Day*;
- п'ятниця перед Великоднем (Великий П'яток) – *Good Friday*;
- понеділок після Великодня – *Easter Monday*;
- перший понеділок травня – *Early May bank holiday*;
- останній понеділок травня – *Spring bank holiday*;
- останній понеділок серпня – *Summer bank holiday*;
- 25 грудня – Різдво – *Christmas Day*;
- 26 грудня (Другий день Різдва, День подарунків) - *Boxing Day*.

Ці свята визначаються в офіційному календарі банківських вихідних і мають широкий вплив на графік роботи багатьох офіційних установ, бізнесів та інших організацій в Англії.

Північна Ірландія має два додаткових офіційних вихідних щороку:

- 17 березня - День Святого Патрика - *St. Patrick's Day*;
- 12 липня - Річниця знаменної битви під Бойне - "*Battle of the Boyne*" *Celebration*.

Шотландія має інший порядок офіційно встановлених свят, а саме:

- 1-2 січня - Новий рік – *New Year's Days*;
- 30 листопада - Дня Святого Андрія - *St. Andrew's Day*.

Різдво в Англії є вкрай важливим святом, яке святкують 25 грудня за католицькими традиціями. Святкування відзначається численними традиціями та звичаями, які беруть свій початок із багатої історії та культурної спадщини Великої Британії. До цього дня ретельно готуються: прикрашають домівки, наряджають ялинку, підбирають подарунки рідним і близьким.

В Йоркширі існує безліч зимових традицій, а саме різдвяні називаються *Christams Customs*. У час напередодні Різдва, який називається не *Christmas eve*, а *Kessen mase'en*, існує традиція, яка полягає у сповіщенні людей про

наближення свята. За 2-3 тижня до Різдва молоді жінки виходили на вулиці, йшли від будинку до будинку співаючи колядки. *Vessel-cups* або *Wassail-cups* – саме так називались групи жінок, які співали різдвяні пісні. Вони обов'язково носили з собою пунш, що було налито у *wassail bowl* (чаша для різдвяного пуншу), яким вони пригощали всіх на своєму шляху.

І ще однією різдвяною традицією, яка була частиною щорічної Різдвяної Ярмарки є те, що великі бакалійні магазини дарували своїм клієнтам величезні свічки, які називаються *Yule Candles*.

За іншою традицією напередодні Різдва і Нового Року спалювали дерев'яну дощечку, що має назву *Yule Clog*. Люди вірили, що якщо шматочок дерева вціліє в вогні, треба його зберігати для того щоб він захищав будинок від пожеж протягом усього наступного року. Традиційно в кінці року цей вцілівший шматочок підпалюють і нову дерев'яну дощечку запалюють від нього.

Невід'ємною частиною святкування Різдва є Різдяна вечеря. *Tea* - у йоркширському діалекті великої частини Північної Англії вживається для позначення вечері. Однак, слід зазначити, що традиційне словосполучення назви Різдяної вечері є незмінною, тому називається *Christmas dinner*.

Важливим втіленням різдвяних традицій є їжа, яку ставлять на святковий стіл. Традиційними стравами є: *Christmas Pie* - Різдяний пиріг, *frumeneu, frumetry or fuffin* - Різдяна страва, *Spice Cake* - яблучний Різдяний торт, який традиційно їдять з сиром, *Yulecake* - Різдяний торт, *Stand Pie* - великий пиріг із свинини. Слід зауважити, що більшість відібраних при аналізі слів, є лексика на позначення солодоців.

Для повної картини опису культури та місцевих звичаїв та традицій, слід звернути увагу на наявність локальних свят.

Графство Йоркшир в Англії, як і будь який інший регіон, має свою культуру, яка багата на традиції та свята, які відображають його багатий культурний спадок. Деякі з традиційних свят та подій в Йоркширі включають:

- *Medieval Festival* - Йоркширський Медієвальний Фестиваль в Йорку: Традиційний медієвальний фестиваль, де виставляються історичні сцени, проводяться паради та інші заходи, які призначені для відтворення життя у середньовіччі.

- *Christmas Fare in York* - Різдвяний ярмарок в Йорку — це чудова традиція з різноманітними продуктами, подарунками та атракціями для відвідувачів.

- *Oxenhope Straw Race* - змагання з бігу:– Оксенхоуп Солом'яна гонка відбувається кожного липня біля Оксенхоуп. Бігуни змагаються, несучи тюки соломи з пабу до пабу, зупиняючись в кожному випити пінту пива. В цілому, це одна з видовищних подій, яка проводиться для благодійності.

- *Bradford Whit Walk* - Змагання спортивної ходи на дистанцію 31 кілометр – відбувається у Банківські вихідні. Переможець отримує Кубок, названий на честь підприємця, який заснував змагання (*Hammond*).

Ці свята та події, які мають довгу історію, надають змогу відкривати та підтримувати багатство культурної спадщини Йоркширу та є важливою частиною традицій країни.

Отже, підсумовуючи все вищенаведене, варто акцентувати увагу на наступних аспектах:

- Йоркширський діалект є результатом складного історичного розвитку, що починається з давньоанглійського періоду та визначається впливом різноманітних етнічних груп, культурною взаємодією та соціально-економічними трансформаціями. Його розвиток тісно пов'язаний з історією графства Йоркшир та вторгненням вікінгів у IX столітті.

- Дослідження діалектичної лексики є важливим аспектом вивчення будь-якої мови, оскільки воно розкриває культурні, історичні та соціальні аспекти життя населення конкретного регіону.

- Йоркширський діалект, будучи відображенням культурної самобутності, зберігає глибокі культурні зв'язки та співвідношення. Та разом з тим лексичні особливості, такі як заміна займенника «*tu*» на «*te*» та суфіксу

«-self» на «-sen», відзначають його відмінність від стандартної англійської мови.

- Шляхом семантичного аналізу діалектичного словника графства Йоркшир [Smith 1885] вдалося визначити наступні лексичні групи: побут; навколишнє середовище, рослинний і тваринний світ; людина; культура, свята та традиції, лексичні одиниці яких допомогли ширше розкрити регіональну ідентичність графства Йоркшир.

- Терміни, що визначають складові господарства охарактеризували суспільне та духовне життя населення; наявність широкого лексичного словника на позначення продуктів харчування та кухонного приладдя розкрило значення гастрономічної культури для місцевого населення та його унікальний погляд на приготування та споживання їжі; присутність термінів тварин сільського господарства визначено особливістю рода занять людей даної місцевості, а чимала кількість назв свят та обрядів вказує на нерозривний зв'язок населення з прадавніми традиціями та звичаями.

ВИСНОВКИ

Мова виступає як засіб вираження особливої ментальності різних спільнот, етносів. Соціо-регіональний компонент семантики слів відображає, фіксує та передає від покоління до покоління мовну картину світу, взаємодію мовних, етнокультурних та етнопсихологічних факторів у формуванні та еволюції мови як частини культури.

Ідентичність – система світосприйняття яка конструюється на основі спільної релігії, мови, історичної спадщини, традицій, символів. Регіональна ідентичність – відчуття належності до ареалу та особистісна самоідентифікація всередині неї, система цінностей і переконань, норм і форм поведінки певної територіальної спільноти, через яку вона сприймає політичну, соціальну і економічну ситуацію.

Об'єктивізація та вербалізація регіональної своєрідності відбувається в різних варіантах мови, серед них виділяються етномова, національна мова, варіанти, діалекти. Найбільш показовими у цьому контексті є лексичний рівень мови, бо саме слова відображають культурні, історичні та соціальні особливості національного середовища. Оскільки саме в лексиці вербалізується специфіка культури та соціуму мовців, особливою уваги набуває аналіз національно, або регіонально – культурного компоненту слів. Під останнім розуміємо сукупність культурних елементів, що характерні для конкретного народу/соціуму, якій включає традиції, мистецтво, обряди, віддзеркалюючи колективний досвід та спільні цінності та актуалізується в денотативним та конотативним значення слів. Цей компонент служить основою для формування ідентичності суспільства чи мешканців певної місцевості, що, у свою чергу, є сукупністю їх особистих та колективних характеристик.

Специфіка діалекту зумовлює особливості актуалізації соціо-регіональної ідентичності у порівнянні з літературною / національною мовою, серед них: територіальна та соціальна обмеженість функціонування, стійкість

та консерватизм лексичної системи, яка проявляється в існуванні архаїчних форм, історизмів та обумовлює існування вузько соціо-регіональних лексем, які відображають регіональну ідентичність мешканців певних графств.

За результатами нашого аналізу, базисними соціально-культурними складовими ідентичності діалектоносіїв, які релевантні для створення соціального портрету мешканців графства Йоркшир є: побутова лексика, навколишнє середовище, рослинний і тваринний світ, аспекти пов'язані з людиною, а також культура, свята та традиції. Наведені лексичні групи дозволили проілюструвати специфіку діалекту через слова, які використовуються на позначення аспектів побуту, навколишнього середовища, природи, клімату та погоди, флори і фауни, людини, її зовнішності та рис характеру, занять, що є характерними для жителів регіону, а також культуру, свята та традиції.

У тематичній групі «побут» було виділено слова на позначення меблів та назв частин будинку; слова для характеристики нечистот у побуті; слова на позначення назв одягу, взуття, їх окремих частин, прикрас, прикметників для опису одягу та стилю; назви предметів побутового вжитку, інструментів та кухонного приладдя; терміни, що визначають окремі конструкції та складові господарства; слова на позначення назв їжі та страв; дієслова, які пов'язані із процесом приготування та споживання їжі.

У тематичній групі «навколишнє середовище, рослинний і тваринний світ» було знайдено слова на позначення ландшафту, географічних назв; слова на позначення погоди; рослини, дерева та їх плоди; слова на позначення тварин та рослин, слова на позначення окремих частин тіла тварин, птахів.

Група «людина» включає в себе слова на позначення (опис) характеру та зовнішності; слова на позначення професій; слова на позначення родинних зв'язків; слова на позначення частин тіла людини; назви хвороб, поранень та прикметники для опису стану здоров'я людини.

Водночас група «культура, свята та традиції» розкрила культурні особливості Йоркширського графства, що включає аналіз слів на позначення свят, традиційних обрядів, пісень та частин одягу.

Загалом локально-колеритні слова та вирази, властиві діалекту, додають емоційного насичення мовленню мешканців графства Йоркшир. Це відображає їхні взаємовідносини, ставлення до оточуючого світу та традиційний спосіб життя йоркширів, їхній стиль та уявлення про комфорт. Наприклад, наявність багатогранної лексики на позначення традиційних свят, церемоній та предметів одягу свідчить про збереження унікальності традицій, способу життя та світогляду громади крізь призму мови. Лексичні одиниці, які описують навколишнє середовище висвітлюють типовість кліматичної зони графства, а оскільки йоркширський діалект тісно пов'язаний з сільським життям, слова, що позначають назви тварин та рослин, вказують на специфіку землеробської та скотарської діяльності в цьому регіоні. Все це створює особливий соціальний портрет тих що говорять. Як показало наше дослідження, діалектоносії графства Йоркшир є яскравими представниками Північної Англії, які поважливо ставляться до своєї культури, проносять крізь роки традиції, що відображає їх особливий світогляд. Окрім цього, населення цієї місцевості є робітниками, землеробами, скотарями, що зумовлено кліматичними умовами та географічними особливостями розташування графства, які є досить типовими для цього регіону. Все це зумовлює загальний опис представника діалекту, характер якого зазвичай описується позитивно, виділяючи основні риси притаманні робітнику, а саме старанність та кмітливість.

Наявність або відсутність певних лексем є інформативним з точки зору картини світу, та свідчить про суттєві відмінності в представленні природних артефактів, та про різній ступінь актуальності однієї і тієї ж реалії у свідомості людей. Відсутність номенів у номенклатурі діалектного узусу свідчить про те, що ці артефакти їм не знайомі. Тоді як наявність діалектизмів ілюструє сферу

інтересів та рід діяльності людей аналізованих регіонів – створює особливий соціальний портрет, який віддзеркалює їх ідентичність.

Отже, підсумовуючи, треба відзначити, що лексичні діалектні одиниці стають своєрідними ключами до розуміння культурного контексту та вираження регіональної самобутності, де кожне слово несе в собі не лише лінгвістичне значення, але й культурний контекст, який розкриває ідентичність носія. Їх аналіз дає можливість робити висновки про витоки матеріальної і духовної культури носіїв, про особливості їх світосприйняття, дозволяє зануритися в глибини менталітету та способу життя людей та виокремити фактори які водночас ототожнює їх з певною групою та протиставляє іншим.

Проведене дослідження відкриває перспективу аналізу інших діалектів або варіантів Англії у культурологічному аспекті задля більш глибокого розуміння соціо-регіональної та загально національної ідентичності інших соціо-регіональних, національних та етнічних груп.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антрушина Г. Б., Афанасьева О. Р. Лексикология английского языка. Москва : ВШ, 1985. 288 с.
2. Беліцер Н. Ратифікація «Мовної Хартії» Україною та іншими країнами Європи: порівняльний аналіз. URL: <http://eu.prostir.ua/library/240825.html> (дата звернення: 04.12.2023).
3. Бечко Я. В. Діалекти в органічній цілісності національної мови. Проблеми лінгвістики й методики викладання мов у контексті входження України у європейський простір : матеріали IV всеукраїнської інтернет-конференції. 2022. № 5. С. 5–8.
4. Бондар М. В. Метамова дослідження національно-культурного компонента. *Актуальні проблеми української лінгвістики: теорія і практика*. 2014. Вип. 28. С. 119–128.
5. Верба Л. Г. Історія англійської мови. Київ : Нова Книга, 2004. 296 с.
6. Голуб Ю. І., Лужаниця О. І. Особливості функціонування англійських діалектів в епоху глобалізації. *Нова філологія* : збірник наукових праць. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2022. № 85. С. 85–92.
7. Демків Ю. М. Англійська літературна мова та її територіальні діалекти: компаративний аналіз. *Young Scientist*. № 4.3. 2017. С. 73–76.
8. Діалекти англійської мови. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%94%D1%96%D0%B0%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%82%D0%B8_%D0%B0%D0%BD%D0%B3%D0%BB%D1%96%D0%B9%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE%D1%97_%D0%BC%D0%BE%D0%B2%D0%B8. (дата звернення: 06.12.2023).
9. Дудник І. М. Гастрономічний туризм як чинник розвитку туристичної індустрії в Іспанії : Дипломна робота. Київ : Національний авіаційний університет, 2020. 75 с.

10. Енциклопедія Сучасної України / голов. ред. І. М. Дзюба, Жуковський А. І., Железняк М. Г. Київ : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2007. URL: <https://esu.com.ua/article-24450>. (дата звернення: 06.12.2023).
11. Глобіна В. М. Узус, ідіолект та діалект в сучасній мовній картині світу. *Перекладацькі інновації* : матеріали X Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції. 2020. С. 23–25.
12. Григораш В. С. Територіальні фонетичні особливості Йоршинському діалекту. 2012. URL : <https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/26313/1/Grigorash%20.pdf;jsessionid=A3047FA7C8294DCEFF69A865A5193DB7> (дата звернення: 06.12.2023).
13. Желуденко М., Собко Р. Відображення національного менталітету в мові. 2020. URL: <https://er.nau.edu.ua/handle/NAU/54019> (дата звернення: 03.12.2023).
14. Жирмунский В. М. Национальный язык и социальные диалекты. Киев, 1936. 215 с.
15. Інститут Громадянського Суспільства. Регіональна ідентичність і регіональний сепаратизм у сучасній Європі. 2013. URL: <https://www.csi.org.ua/publications/regionalna-identychnist-i-regional/> (дата звернення: 03.12.2023).
16. Клепшньова Д. А. Діалекти англійської мови. *Перекладацькі інновації* : матеріали IX Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції. 2019. С. 42–44.
17. Козловець М. А. Феномен національної ідентичності: виклики глобалізації : монографія. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2009. 558 с.
18. Колесник О. С., Гаращук К. В., Гаращук Л. А. Теоретична фонетика англійської мови : навчальний посібник. Житомир : Вид-во ЖДУ імені Івана Франка, 2015. 226 с.

19. Колісник М. П. Уточнення змістового насичення терміна «діалект». *Наукові записки. Серія : Філологічні науки (мовознавство)*. 2014. Вип. 129. С. 478–483.
20. Комлев Н. Г. Компоненты содержательной структуры слова. Москва : КомКнига, 2003. 192 с.
21. Красніцька Г. М. Мова як чинник формування національної ідентичності. *Гілея: науковий вісник : збірник наукових праць*. 2018. Вип. 128. С. 221–223.
22. Куликова Л., Тарасенко М., Тарасенко Т. Відображення культурного компоненту в англomовній лексиці. *Science, Research, Development*. 2019. № 22. С. 32–35.
23. Лужаница Е. И. Структурно-историческая параметризация национального языка. *Нова філологія : зб. наук. праць*. Запоріжжя : Вид-во Запорізького нац. ун-ту, 2011. № 47. С. 86–91.
24. Лужаница Е. И. Типы современных английских диалектов. *Вісник ЗНУ. Філологічні науки*. Запоріжжя : Вид-во Запорізького нац. ун-ту, 2005. № 1. С. 144–147.
25. Маковський М. М. Англійські соціальні діалекти. Москва : Вищ. школа, 1982. 135 с.
26. Митрощенко В. І., Трофименко А. В. Політичний вимір національного самовизначення Шотландії. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія : Історія. Політологія*. 2017. Вип. 20. С. 275–281.
27. Мойсієнко В. Історична діалектологія української мови. Північне (поліське) наріччя. Київ : ВЦ «Академія», 2016. 284 с.
28. Пена Л. І. Мова має значення! Рецензія на науково-популярне видання М. Лесюка «Мова чи язык?». *Закарпатські філологічні студії*. 2017. Т. 3. Вип. 3. С. 158–161.
29. Попова О., Краснюк В. Глобалізація культури в сучасному світі та особливості перекладу національно-культурних компонентів мови. *Науковий*

вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського. Серія : Лінгвістичні науки. 2022. № 35. С. 103–114.

30. Постригань А. В. Мова як інструмент міжкультурної комунікації для формування особистості. *Стратегії міжкультурної комунікації в мовній освіті сучасного ВНЗ* : збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції, 2016. С. 69–73.

31. Притолок М. О. Фразеологічні одиниці з компонентом-гастрономізмом в українській та англійській національно-мовних картинах світу: теоретико-прикладний аспект : кваліфікаційна робота. Вінниця : Донецький національний університет імені Василя Стуса, 2022. 78 с.

32. Ростецька С. І. Регіональна ідентичність як предмет наукового аналізу. *Young Scientist*. Т. 7. Вип. 34. 2016. С. 495–499.

33. Руденко О. М. Лексичні та фразеологічні одиниці йоркширського діалекту XIX та XXI століть: лінгво-соціокультурний аспект : Кваліфікаційна робота магістра. Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2020. 78 с.

34. Сітко А., Сичова Ю. Етномовний компонент як відображення національної мовної специфіки. 2017. URL: <http://surl.li/ofzkt> (дата звернення: 03.12.2023).

35. Соколова М. А. Теоретическая фонетика английского языка: учебник для студентов институтов и факультетов иностранных языков. Москва : Владос, 2004. 288 с.

36. Солнцев В. М. Вариативность как общее свойство языковой системы. *Вопросы языкознания*. 1984. № 2. С. 31–42.

37. Храмова В. До проблеми української ментальності. *Українська душа* : збірник статей. 1992. С. 3–35.

38. Швейцер А. Д. Современная социолингвистика. Теория, проблемы, методы. Москва : Наука, 1976. 246 с.

39. Шевчук С. Національно-культурна ідентичність у глобалізованому світі. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія : Культурологія. 2017. Вип. 18. С. 58–60.
40. Brook G. L. *English Dialects*. Oxford : Andre Deutch, 1963. 232 p.
41. Brook G. L. *Varieties of English*. London : The Macmillan Press Ltd, 1977. 196 p.
42. Chambers J. K., Trudgill P. *Dialectology*. Cambridge : Cambridge University Press, 1998. 201 p.
43. Ellis A. J. *On early English Pronunciation*. London : Trübner & Co., 1869-1889. 835 p.
44. Hughes A., Trudgill P. *English accents and dialects. An Introduction to Social and Regional Varieties of English in the British Isles*. London : Arnold, 1997. 142 p.
45. Kellett A. *Basic Broad Yorkshire. Revised Edition*. Otley : Smith Settle, 1992. 142 p.
46. Labov W. *Variation in Language. The Learning of Language*. *National Council of Teachers of English*. New York, 1971. P. 187–221.
47. Paxman J. *The English. A Portrait of a People*. London : Penguin Books, 1999. 309 P.
48. Quirk R. *The use of English*. London, 1962. 285 p.
49. The Economist. *The reluctant dragon. Like Scotland, Wales is growing more independent from Westminster. Unlike Scotland, it isn't too happy about it*. 2012. URL: <http://www.economist.com/news/britain/21567075-scotland-wales-growing-more-independent-westminster-unlike-scotland-it-isnt-too?zid=307&ah=5e80419d1bc9821ebe173f4f0f060a07> (дата звернення: 04.12.2023).
50. Trudgill P. *Dialects*. London : Routledge, 1994. 80 p.
51. Waddington-Feather J. *Yorkshire Dialect*. Dalesman, 1970. 80 p.

52. Wierzbicka A. Understanding Cultures through Their Key Words: English, Russian, Polish, German and Japanese. New York : Oxford University Press, 1997. 317 p.

53. Wolfram W. A Sociolinguistic Description of Detroit Negro Speech. Waswhington : Center for Applied Linguistics, 1969. 237 p.

54. Yorkshire dialect – an explanation. URL: <https://www.yorkshiredialectsociety.org.uk/yorkshire-dialect-explanation/>. (дата звернення: 06.12.202

СПИСОК ЛЕКСИКОГРАФІЧНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Smith J. R. A glossary of Yorkshire words and phrases. London : Soho, 1855. 220 p.

SUMMARY

The presented paper is dedicated to the analysis of such topical problem as socio-cultural identity and its verbalization in Yorkshire dialect words.

The object of the work can be defined as the basic features of socio-regional identity that form originality of the inhabitants of Yorkshire,

The main aim of the paper is the identification of a regional identity that is verbalized by the culturally-conditioned lexicon of the Yorkshire dialect. It determines the accomplishment of such objectives as:

- to clarify the concept of “identity”, “regional identity”;
- to study sociolinguistic factors of formation of culturally conditioned vocabulary in Yorkshire dialect;
- to identify the basic concepts that form the regional peculiarity of the Yorkshire dialect speakers and the words which verbalize it;
- to reveal the specificity of the regional identity of the inhabitants of the County of Yorkshire on the basis of regionally-determined cultural symbols.

The scientific novelty of the presented research lies in the attempt to elucidate the specifics of regional identity in comparison with ethnic and national identity; the identification of specific dialect cultural symbols. In addition, the study is the first experience of a complex description of culturally conditioned words of Yorkshire dialect.

***Key-words:** identity, cultural marked vocabulary, dialect, ethnic language, Yorkshire dialect*

Декларація
академічної доброчесності
здобувача ступеня вищої освіти ЗНУ

Я, Васильєва Крістіна Єгорівна, студент(ка) 2 курсу магістратури, форми навчання очної, факультету іноземної філології, спеціальність 035 Філологія спеціалізації 035.041 Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська, освітньо-професійна програма Мова і література (англійська), адреса електронної пошти vasilevakristina838@gmail.com,

- підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота на тему «Вербалізація соціо-регіональної ідентичності в лексиці діалектів Англії.»» відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що визначені у ст. 42 Закону України «Про освіту», зі змістом яких ознайомлений/ознайомлена;

- заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною її друкованій версії;

- згоден/згодна на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям академічної доброчесності у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою Інтернет-системи, а також на архівування моєї роботи в базі даних цієї системи.

Дата

Підпис

Васильєва К. Є.

ПБ (студент)